Ч. 282 (11.632). Львів, субота 21. грудня 1929. Opłata pocztowa opłacona ryczałtem. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Національний обовязок.

Львів, 19. грудня 1929.

Нема сумніву, що все наше населення опинилося нині в обставинах важкої економічної скрути. Болючо відчуває її передовсім українське село, що приневолене за безцін збувати свої рільничі продукти, дошкульно переживає цю скруту й українське місто. Ще важче переживають теперішні важкі часи всі наші установи без вийнятку. Самозрозуміло, що загальна економічна скрута не могла оминути чи обійти й української незалежної преси. Наша незалежна національна преса відчуває її теж дуже болючо.

В часі, коли на наших очах переходить важку кріау немало органів польської преси, коли сфузіоновано такі два варшавські санаційні щоденники як „Глос Правди“ й „Епока“, коли переведено при допомозі вкладу великих капіталів „відмолоджуючу“ операцію на такім львівськім щоденнику як „Газета Поранна“, то наша національна преса виконує далі свої важкі й відповідальні завдання без ніяких хірургічних заходів у фінансовому відношенні. Але цей факт зовсім не доказує, що наша преса стоїть так світло під фінансовим оглядом, що може обійтися навіть без інтензивнішої підтримки українського громадянства. Очевидно, що ми не беремось писати про інші українські незалежні органи, ми хочемо присвятити кілька слів нашому щоденникові.

Ще при кінці серпня ц. р. апелювали ми на цьому місці до наших читачів і прихильників, щоби прийшли нашому щоденникові з матеріяльною допомогою не якимись спеціяльними дарами чи датками, але звичайним виконанням обовязку супроти нашого органу, а саме: правильною і точною висилкою передплати. Від того часу минуло кругло чотири місяці. Наш щоденник далі виконує, як виконував, свої важні й відповідальні обовязки супроти свого народу, супроти читачів-передплатників і навіть супроти „післяплатників“, але зате наше громадянство не дуже спішиться виконати свої обовязки супроти свого одинокого, національного, незалежного щоденника. Деякі пренумератори залягають з пренумератою вже по кілька місяців і навіть їм не сниться вирівнати рахунок, дарма, що мали нагоду читати цілу низку пригадок і упімнень, які публікує на сторінках щоденника адміністрація.

Прикро писати про ці справи на сторінках щоденника, що скоро, бо вже 14. січня 1930 р. буде святкувати пятьдесятиліття свого заснування („Діло“ засновано 14. н. ст. (1. ст. ст.) січня 1880 р.). Прикро розглядати ці справи на сторінках органу, що є одиноким національним щоденником в межах Польщі. Ніяково піддавати аналізі це невідрадне явище нашої дійсности, щоби не дійти до незвичайно сумних висновків про культурність і культурні аспірації українського громадянства. Бож подумати тільки, що поверх шість міліонів українців у Польщі має тільки один невеличкий щоденник тоді, коли кругло півтора міліона німців має аж кілька великих, прегарно вивінованих щоденників. Коли ж зважити, що „Діло“ є щоденником, призначеним передовсім для найкультурніших верств нашого населення, отже в першій мірі для інтелігенції, то просто таки соромно вглиблюватися в нетри психіки того нашого інтелігента, який не тільки нерадо пренумерує українську газету, але який густо-часто обходиться без ніякої газети. Очевидно, що на українського інтелігента такого типу взагалі не зробилоб ніякого враження навіть те, якщо одинокий український щоденник на наших західних землях перестав би зовсім виходити. Він приняв би цей факт зовсім рівнодушно до відома. Його не болілоб ні те, що від цього втратив би на престіжі український нарід, ні те, що наслідком цього не сталоб найважнішої та найбільше відомої в Европі трибуни українського вільного слова.

І хоч нині всі відчуваємо незвичайно дійманою загальну економічну скруту, то проте справа не представляється знов так безвихідно, щоби наш сільський чи міський інтелігент не міг спромогтися на своєчасну висилку пренумерати на щоденник. А саме це занедбування своєчасного вирівнування рахунків підриває самі підстави існування кожної газети, особливож такої, що не має крім пренумерати ніяких інших підстав для своєї екзистенції.

Від 1880 р. „Діло“ високо тримало національний український стяг, гідно боронило інтересів українського народу, безупинну працювало над кристалізацією української національно-політичної думки, твердо стояло на сторожі всіх без вийнятку національних позицій як на політичному так і на культурному й господарському фронті. І тому має повне право на склоні пятьдесятого року після своєї появи вимагати від українського громадянства належної підтримки та поширення. Пів віку важкої праці такого органу в інших народів забезпечилоб йому велике майно, поважну матеріяльну базу для розбудови, для численних технічних і редакційних уліпшень, для вивінування його співробітників і т. д., а в нас найстарший і одинокий нині національний щоденник не тільки що тиняється по піввіковій праці в комірнім, але й бореться важко за самі підстави свого існування.

Ми далекі від того, щоби вимагати від нашої громади чогось неможливого, чогось непосильного, але маємо повне право апелювати до її патріотизму, до її зобовязань супроти української незалежної преси. Бож нема сумніву, що серед показчиків національної зрілости і культурного рівня кожного народу чи не найважнішим є його преса. Посторонній обсерватор нашого національного життя, який хотів би на основі тиражу нашої преси робити висновки про нашу національну зрілість та наші культурні аспірації, мусів би хіба поставити нас в ряди тих, що находяться в стані національно-культурного примітивізму. Бож тираж усіх українських національних газет далеко не досягає нині на наших західних землях навіть сотні тисяч. Словом, сумно в нас на цій ділянці. А ще сумніше те, що одинокий український щоденник, який репрезентує західню вітку українського народу перед цілим світом у скромних шестисторінкових розмірах, не має навіть десятки тисяч тиражу.

Повищих стрічок не закінчуємо ніякими трафаретними закликами, бо хто прочитає цю статтю, той повинен зрозуміти свій національний обовязок супроти одинокого українського, національного щоденника.

Станиця забута громадянством.

30 літ існування Ремісничої Бурси.

30 років тому, невеличкий гурток, до якого і я мав честь належати, рішив оснувати у Львові „Ремісничу Бурсу“ як кладку, через котру моглаби наша молодь переходити з села до ремесла. Мав це бути один із перших засновків утворення українського ремісничого стану.

Тоді ще не був я свідомий важливости такої станиці, а лише інстинктовно відчував її потребу. Аж нині після довгих літ праці й досвіду розумію ролю в нашім життї ремесла, ділянки зовсім у нас занедбаної. Не можна забувати, що зростаючий промисл черпав свої найкращі сили з добрих майстрів і що із господарським наступом села, село для власних потреб мусить мати кваліфікованих ремісників.

Який вислід 30-літнього існування бурси? — запитає шановний читач. На це питання буду старатися подати річевий звіт. Обмежусь лише до важніших моментів розвою цієї гуманітарної інституції.

Дня 26. грудня 1898 р. уконституувалася перша Надзірна Рада Т-ва. В склад цієї Ради ввійшли: о. Мартин Пакиш, крилошанин, 2) Василь Нагірний, архітект, 3) д-р Кость Левицький, адвокат, 4) д-р Лев Павенський, адвокат, 5) Іван Бачинський, ем. майор, 6) Евген Спожарський, переплетник, 7) Дмитро Ковальський, кравець, 8) Андрій Андрейчин, літограф, 9) Петро Тибльочинський, шлюсар, 10) Антін Оприск, столяр.

Дня 9. січня 1899 р. відбулося перше засідання Ради, на якім принято 6 хлопців та винаняті помешкання з двох малих кімнат і кухні при вул. Жулінського 11. Харчування питомців переняв член Виділу бл. п. Антін Оприск. Фонд, який стояв до диспозиції Ради сягав заледви до 5000 зол. З цього треба було покрити кошти уряджения бурси, так, що на покриття денних видатків лишилася тільки мала квота.

На тім засіданні поручено мені занятися цілковито бурсою. Управа звернулась з покликом до суспільности присилати датки на утримання питомців і треба признати, що суспільність відгукнулась з повним довірям, особливо наше патріотичне священство стануло в першім ряді і прийшло з помічю новій установі.

Завдяки тому, міг Виділ розширити льокаль бурси, так, що в 3-тому році дійшло число хлопців до 30. Для ощадности, адміністрація не домагалась ніяких коштів і всі функції адміністрації виконували поодинокі члени Ради безкорисно. Число питомців доходило нераз до 50, але пересічне число можна приняти 35. З кожним роком росло заінтересування, бурса зєднувала собі щораз ширші кола признання і довіря, так, що в році 1908. бл. п. наш артист співак М. Мишуга вручив мені разом з бл. п. Літинською, учителькою 25.000 корон. За цю квоту купили ми реальність при вул. Ходоровського 3, де міститься бурса й тепер. Таким чином бурса стала вже на твердих основах, а її гуманітарна ціль дала товчок дальшим жертвам і записам. А саме о. Іван Залуцький, парох у Теребовлі записав у році 1909. більшу реальність грунтову в Свидові. Так одна, як і друга фондація не є обтяжена жадними довгами. Протягом 30-літнього періоду зголосилося до бурси 442 хлопців; з цього після 30 літ викваліфіковано на челядників з дипльомом 170.

З того перебули в бурсі повний час науки до визволення 129. Перейшли на удержання майстрів на короткий час перед визволенням 41. З них ходили на науку до промислової школи 82, а побирали науку по ріжних майстрах 86. Під теперішню пору в бурсі є 34

Цей вислід виглядає не дуже корисно, одначе не треба забувати, що в середніх школах бачимо подібний стан, а може ще й гірший.

На 443 хлопців, котрих принято до бурси, кінчить науку лише 170. Не маємо витревалости, не маємо сильної волі; 162 питомців покидає науку після кількох місяців терміну, бо вони не можуть приноровитися до варстатового життя.

В році 1910 почав я випадково листування з Віденським Союзом „Ферайн фір Лерлінгс-Унтербрінгунг“ й удалося мені в Відні в цей спосіб примістити хлопців: в році 1910 вислано 11 хлопців, в 1911 — 35, в 1912 — 131, в 1913 — 186, в 1914 — 171. Разом 534 хлопців.

З того вернуло 61 з причини туги за рідним домом а 473 лишилось у Відні на науці у майстрів, а саме: в столярстві 102, в кравецтві 176, в ковальстві 110, в шевстві 41, в шклярстві 9, в колодійстві 8, в токарстві 7, в бляхарстві 6, в м-

ларстві 5, в лякерництві 5, в купецтві 3, в огород-ництві 1, в пекарстві 1, в мельництві 1.

Висилка припинилась цілковито з початком 1914 р. Бурса у Львові підчас війни, також припинила свою діяльність до року 1919. Доперва в тому році наново розпочала свою працю, подібно як в давніших роках, однак з цією ріжницею, що наша суспільність після війни майже цілком забула вже за бурсу й від неї ми до сьогодні не одержуємо жадних жертв, хоча нема дня, щоби якась сирота або біднота не прийшла до бурси й не просила її приняти. Ось і короткий нарис історії української ремісничої бурси, а шановні читачі самі осудять наскільки ми сповнили свій, такий важний обовязок.

Ів. Бачинський, ем. майор.

На шляхах практицизму.

(Від нашого кореспондента.)

Луцьк, грудень 1929 р.

Коли я в свій час звернув увагу в „Ділі“ на те, що настав для наших національних діячів час перейти від політичної словесности до реальної роботи в розумінні задоволювання практичних шукань наших селянських мас, мене не всі зрозуміли. Навіть більше, на мою адресу написано в пресі чимало прикрих слів.

Тепер життя ствердило, що шлях практицизму в національно-політичній роботі вже намітився досить ясно й виразно. Селянство ще недавніх наших, як казали, волинських джунґлів „американізується“. На це склалося багато причин. Першою серед них є — дроблення землі й необхідність шукати додаткових доходових занять, або навіть і нового варстату праці. В звязку з цим і соціяльний гін потроху йде в іншому напрямі, ніж це було ще недавно.

Обіцянки безмежної кількости землі, яка сама, як в раю, буде давати все, чого забажає млява й нерухлива українська душа, вже тратять для селянина свою привабливість. За тими, що кидають ці обіцянки, йдуть вже лише хлопчаки га й то переважно ті, що шукають міцних слів, а не змісту. Село починає відчувати й розуміти, що це значить: „нема що їсти“. Дійсно, в багатьох селянських родинах вистарчає продуктів (чи грошей за них) не для всіх членів: частина їх мусить шукати собі прожитку десь на стороні. Все частіше доводиться бачити в філії „Сільського Господаря“ молодих селян з шевськими копитами й шкірою, хлопців, що кинули рідну стріху й бють молотом у кузні чи вчаться ремесла в місті. Гін до ремесла помітно зростає. Є він наслідком не теоретичних закликів діячів, а наслідком спонуки самого життя.

Цей гін помічається й серед сільського жіноцтва. В жінках уже дозріває думка, що треба допомагати чоловікові голкою, або й цілковито присвятити себе кравецтву. Курси крою та шиття в останньому часі стали мрією майже всіх дівчат і молодиць. В Рівному перші курси пройшли зі значним успіхом. На курси, що їх улаштовує луцька „Просвіта“, зголосилося більше бажаючих, ніж можна було сподіватися, не зважаючи на відносно значні видатки на помешкання, харчі й науку. До філії „Сільського Господаря зголошуються з багатьох сіл з просьбою улаштувати в них на місці такі курси (курси господинь).

Натомісць чисто освітні курси, здається, будуть притягати все менше слухачів. Це явище мусить внести деякі корективи в роботу „Просвіт“, але це інше питання. Очевидним є, що молоде селянство, шукаючи заробітку, якого брак у селі, та варстату праці поза сільським господарством, спричинить великий приплив людських одиниць до ремісничих варстатів. Викидання зайвого елементу з сіл у найближчих роках мусить значно зрости.

Цей елемент може змінити не тільки національний склад ремісничої верстви, але й самих міст. Як неминучий факт зростання цього припливу селянських дітей до міста, так і значіння цього припливу для майбутнього укладу сил у місті мусять звернути на себе увагу наших громадських діячів. Вже тепер настав час думати, де й як вишколити цей майбутній український пролетаріят та яке дати йому виховання. Адже він мусить привернути нашим містам утрачене віками національне обличча.

Відповідь на це одна: *українські ремісничі школи*. Десятки тих шкіл уже й тепер булиб переповнені. Батьки, які хотілиб знайти шматок хліба для своїх дітей і не мають можливости вчити їх у гімназії, охоче віддалиб їх до ремісничої школи. Чи повстануть такі школи чи ні, все одно селянські діти будуть тягнутися до ремесла. Нещастя їхнє буде в тому, що проходити його вони будуть у доморослих „вчителів“, які не зможуть їм уділити більше, ніж самі знають. І вийдуть з них ремісники другої чи третьої категорії, які завжди залишаються позаду проґресу. Крім того, те вишколення й виховання, яке вони одержують у приватних майстрів, на наших землях — виключно в чужинців, не може йти по лінії наших національних інтересів.

Придивляючись до селянських дітей, які вже самотужки шукають собі нового для них, ремісничого варстату праці по містах і місточках, у майстрів-чужинців, бачимо, що вони скрізь денаціоналізуються. Замісць рідної мови починають говорити воляпюком — польсько-жидівською мішаниною, бо майстри-жиди говорять з нашими хлопцями або по російськи або перекрученою польською мовою. Ці хлопці входять у товариство чужинців, поволі затрачують звязок з рідними інституціями — „Просвітою“ й кооперацією, які гуртують біля себе під цей час інтеліґентів і селян-хліборобів, і взагалі відчужуються від рідного національного осередку.

Мусимо отверто сказати, що діти селян — ремісники й наймити — в наших містах були забуті. Пояснити це в деякій мірі можна тим, що їх було ще не багато й вони не кидалися в вічі. Тепер-же, коли приплив сільської молоді до міст мусить піти широкою хвилею, питання про ремісниче вишколення її та виховання на майбутніх українських громадян наших міст стає перед нами в усій своїй величчині.

Мусимо заопікуватися сільською молоддю в місті ще й тому, що на нашу селянську молодь уже дивляться чужинці, як на матеріял для своїх експериментів. „Мацєж Школьна“ вже влаштовує ремісничі курси, на які притягає нашу селянську молодь, що швидко денаціоналізується. Словом, питання про створення ремісничих шкіл і курсів є вже злободенним питанням на наших землях, і наші українські культурно-освітні та економічні орґанізації повинні вирішенням цього питання занятися якнайшвидче.

Спрямовуючи свою роботу по лінії практицизму, що все сильніше охоплює наші маси, наше громадянство повинно також звернути увагу ще на дві сторони життя: на орґанізацію наших мі-

С. ГАЙДУЧОК.

Пять днів мандрівки зимою.

„Wer rastet, der rostet“.

Виїзд зі Львова. — В поїзді. — В Крушельниці. — На Шпині. — В дальшу дорогу. — На шпилі Парашки.

Саме надходило латинське Різдво 1928 р. Кілька днів вільних — тож нас шістьох з наплечниками ваги 8—10 кг. і лещетами вибралося в Карпати на пятиденну мандрівку.

Йдемо здобувати засніжені верхи, викрадати природі красу зими в горах і сталити волю в боротьбі з самим собою, ну — й перешкодами, які нас чекають. Змаг — це боротьба, тому влучно назвав Боберський спорт — змагом. До того самого розуміння дійшли німці давно („Sport ist Kampf“).

Дня 28. XII. 1928, год. 5¼ рано. Львів ще обертається на другий бік, аби храпнути ще з годинку-дві, а ми з ріжних кінців його манджаємо на дворець. Влада також задрімала, бо ні одного поліцейського. Нікому навіть не в гадці слідити нас. На „ґетсиманських“ валах стрічається нас двох. Забирає нас перший трамвай на зал. дворець, на дворі температура зеро. На це навіть мій ніс видовжується.

Минаємо скоро академічну ґімназію, звідки вийшли перші лещетарі. Згадую товаришів, що поляками виросли в українській ґімназії (а прецінь не педаґоги тут винні!). Хотів би я мати стільки грошей, щоб сам зафундував до вестибулю ґімназії, коли сотки молоді на це не можуть спромогтися, таблицю з назвищами тих учнів, що згинули на полі слави 1914—1920.

Дворець. Збираємося у вестибулі. Є і наш Мриц, що на лещетах тільки гиц-гиц, є моїх 3 учнів і ще один студент університету. Вік наш 39, 24, 20—18 літ. Яка сотня польських лещетарів іде рівнож. Зі здивуванням в очах дивляться на нас. Посміхуємося голосно, що їдемо за свіжим транспортом масла для корпорантів.

Переділ III. кляси. Поїзд рушив і всі забули про Львів з понурим Народнім Домом, понурою салею Сокола-Батька, що має виховати енергію і силу молодого покоління.

Ми маємо на найближчі дні ціль, що всіх нас 5, без огляду на вік, лучить. Перекидуємося запитами, жартами. Маємо вже й першого українського „ескімоса“ і це призвище вже до кінця мандрівки його держиться (тому, що взяв кожух з собою).

За нами вже Щирець, вже минули ми й Миколаїв з його „копачами“ (так звуть миколаївців задля того, що там копають глину і роблять горшки на кілька повітів). А сонце зійшло, небо повне синяви і мороз звідкись на нашу радість узявся. В Стрию він вже — 8° Р.

В Синевідську Вижнім висідаємо, бо наше завдання дістатися з Крушельниці на верх Парашку. Продовжуємо білети і на горбку понад залізничим двірцем з лещетами на ногах беремо напрям полями на Крушельницю. Снігу обмаль, сонце гріє, стає горячо. Хоч тяжка дорога, за те добра підготова до завтрішнього дня.

Переїзджаємо Корчин, шляхтою славний, і дорога веде здовж ріки Стрия. Словами І. Франка:

„Прекрасна околиця здовж і вширінь!
Гадюкою Стрий там хлюпочесь;
Тут Розгірче, Сколе і дід Зелемінь...
Гуляй — куди серцю захочесь!“

А вода в Стрию на наших очах парує. Верхню одіж ми поскидали, сорочки порозпинали і тягнемо вже дорогою до Крушельниці. Двох сіло під каплицею і гріються до сонця. Горби, верхи незвичайно докладно рисуються перед нашими очима. Літом рідко це буває.

Ми на місці. Заходимо до о. Власенка. Оповідають, як парохіяни, хоча шляхта, своєю головою приходство будували (всього дві кімнати і кухня — все інше не докінчене і без стін). Продали 15 морґів ліса на будову і половину пропили (хоча шляхта), а друга здевалювалася; трохи зрештою погубилося поміж пальцями, а за „решту“ будували. І дійсно правда, що громада великий чоловік, але й дурний.

— Був тут кревняк Стінеса. Недавно відїхав, — каже о. Власенко.

— А що тут робив? — питаю.

— От, бачте, уже два роки на медведя полює. Дійсно ходить. Тепер сидів 6 тижнів, коштує його це 15.000 золотих, а медведя навіть не бачив.

— Може й нема тут — докидую недовірчиво.

— Є цілком певно. Але старий наперфумується, до того кашель його мучить, то медвідь здалека втікає від його „штанду“.

По короткому відпочинку рішаємо вийти ще на поблизький Шпинь (600 м.), щоби провірити сніг тай підготовитися ще ліпше на завтрішній день.

Наплечники лишаємо, переходимо потічок і за селом припинаємо лещета. Хоча снігу небагато, зате сипкий як цукор і знаменито йдеться під гору. Йдемо довгими закосами. Бриляннтами мерехтить сніг, намерзлий на кущиках, а коли глянути вниз, то бачимо половину хлопців зі села, що наш вихід обсервують. А на верху доволі снігу. В один бік глядимо в напрямі Урича, а в другий до Корчина.

Зїзджаємо. Що за почуття легкости й полету! Мчитеся закосами вниз, Мриц що-хвилі завертає телемарком, тут і там котрийсь з нас пробує, чи твердий сніг і пробує на ньому не хотячи перевороту з лещетами. Мусять сільські хлопці мати неабияку радість; чи бють браво — на горі не чути.

От ми на долині. Майже кожний на превелику радість при їзді перевернувся.

— Хочу з фасоном скрутити — каже ескімос — а тут уже лежу разом з кожухом.

Дійшовши на нічліг, провірюю пульс. Показується, що найліпшу підготову має Мриц, бо пульс від виходу не підскочив у нього зовсім; у мене виказує ріжницю 10 ударів, а у ескімоса 44. У інших пересічні підвищення 10—20.

Протестую, аби нам у кімнаті палено, бо хочу, аби ми всі привикали до рівномірної температури.

Ранком доволі пізно вибираємося в дорогу. Йде нас тепер 8. Підпроваджує нас двох тамошніх лещетарів. Застерігаються відразу, що на сам верх з нами не підуть.

З лещетами на плечах ідемо до полудневозахідного виходу із села. Дорога повна груди, зате ранішне сонце весело грає на верхах.

За селом чудесний сніг і тепло, хоч є пев-

стечкових і сільських ремісників-кустарів та на творення по селах оцього дрібного (кустарного) промислу.

Є в нас по селах ремісники-селяни, що займаються виробом коловоротків, взуття, предметів бондарства і т. з. Ці промисли требаб скооперативувати, удосконалити й наладнати для них правильний збут. Отак, напр., в громаді Сильно на Волинському Поліссі виріб коловоротків, бочок, грабель вже започаткований. В місточку Колки — значна частина міщан — шевці. Требаб звернути увагу й на кошикарство, яке на Поліссі має всі дані для розвитку.

Біда лише в тому, що наша інтеліґенція, в наслідок особливого свого виховання, найбільше підготовлена до просвітянської, чуттєвої роботи і дуже мало до практичної.

В. Островський.

Перед ліквідацією кризи польського кабінету.

Дня 19. грудня в кризовім положенні не зайшла зміна. Злогадуються, що президент у суботу поручить місію утворення кабінету. Проф. Бартеля знов запросив президент і він, як зачувати, виїхав в четвер у ночі в год. 22·55. Санаційні кола потверджують, що проф. Бартель побуде у Варшаві лише один день і з того злогадуються, що саме йому поручать утворити кабінет. В четвер прем. Світальський конферував із мін. Кіном, Незабитовським і Станевичем. Є теж чутки, що місію утворення кабінету, після ріжних спроб, віддадуть д-рові Світальському. З інших сторін заперечують це і кажуть, що Світальський усувається від політики зовсім, а займеться лише публіцистикою.

Після відомих подій в Успенській церкві.

В дні 17. ц. м. випущено на волю арештованих мин. неділі після відомих подій в Успенській церкві робітника Черника Василя і студентів Новосада Дмитра й Рака Павла. Сидить іще студ. політехніки Волод. Колодій.

Засідання сойму.

Засідання сойму, скликане на 19. грудня, тревало не цілу годину. Марш. Дашинський повідомив, що одержав письмо від президента ради міністрів із повідомленням про димісію кабінету. Потім маршал повідомив, що сойм 4. березня ухвалив новелю до президентового розпорядку про устрій заг. судів. Новелю передано сенатові. Досі сойм. канцелярія не одержала від маршала сенату повідомлення про заповідження змін у тім проекті. Тому маршал на осн. 35 уст. конституції закон цей пересилає президентові ради мін. для оголошення в Деннику Законів. Опісля відчитано оречення найв. суду про уневажнення мандатів пятьох послів: Смоли, Круля, Влосінського, Лопацького та Доброха. З черги зложили приречення посли: Баловський, Антчак, Арон Вольф, Жарський, Дептула, Криса, Козловський та Ровіцький. Зреклися мандатів: Ціхоцький та Роя. Палата відіслала в першім читанні без дискусії до скарб. бюджетової комісії проект закону про продовження обовязуючої сили закону в справі виміру та побору держ. податку від нерухомостей в міських громадах і від деяких будинків у сільських громадах.

Підчас промови нового пос. Жарського (комуніст) пос. Вавжиновський (ББ) серед галасу перебивав бесідникові, звертав увагу, що представник чужої держави не має права промовляти в польськім парламенті. Маршал прикликував до порядку і пос. Вавж. та пояснив, що не перебивав пос. Жарському, бо хотів бути обєктивний і сповнити свій обовязок супроти меншости.

Опісля приступив сойм до обговорення 3-ої точки денного порядку наглости внесення пос. Славека в справі вибору спец. комісії для розгляду подій в соймі 31. жовтня. Наглість внесення мотивував пос. Подоський (ББ) і домагався, щоби сойм вибрав комісію з усіх сойм. клюбів для розгляду справи. Пос. Праґер, (що прийшов на засідання обандажований, бо його нещодавно побили на вічу його противники з ББ) заявився не проти наглости внесення, а проти його форми. Предкладає відіслати внесення до рег. комісії, щоби вона означила компетенцію спец. комісії, били на вічу його противники з ББС) заявився не же, що згідно з правильником два посли не можуть промовляти за наглістю, лише один за, другий проти. Марш. Дашинський каже, що пос. Праґерові розходилося про вияснення правди, але звернув увагу, що форма внесення невідповідна. Голоси з ББ.: Ага! Марш.: Що це за „ага“? Що це за інтеліґентні оклики? Пос. Праґер домагався відіслати справу до рег. комісії, щоби вона перевела праці, передбачені в тім уступі. Пос. Санойца: Себто ад калєндас ґрекас. Марш.: У суботу матимемо друге засідання.

Наглість внесення ББ. сойм ухвалив значною більшістю та постановив відіслати його до рег. комісії.

На цьому вичерпано денний порядок. М. і. зголошено внесення ППС., Визволення, Стр. Хл., НПР. і ХД. із проєктом закону про охорону свободи виборів перед надужиттями влади урядовців. Внесення це відіслали до правничої комісії.

По вичерпанні денного порядку пос. Вавжиновський зголосився до голосу. Марш. Дашинський сказав, що міг би не дати голосу послові, який допустився тяжкої провини супроти маршала, одначе не користується цим правом. Пос. Вавжиновський зазначив, що протестував проти промови комун. посла, який ломить приречення. Пригадує подію з ост. засідання та каже, що колиб в іншім парляменті зявилася шахта чужої й ворожої держави, то парлямент інакше зареаґував би. Марш. Дашинський пригадує, що виключив кількох послів із двох засідань. Голоси ББ.: Аж на два засідання! Марш. Даш.: Ви хотіли би, щоби я їх карав смертю (веселість на лівиці). Для тих кількох панів можна бути поблажливим навіть понад правильник. Польща не захитається від їх прапору.

Найближче засідання сойму.

Найближче засідання сойму визначено на суботу 21. грудня в год. 11. передпол. На порядку звіти комісій зі справ, які їм передано.

Спец. комісія для розгляду подій у соймі 31. жовтня.

Ухвали рег. комісії та пос. незайманости.

Дня 19. грудня було засідання реґулямінової комісії та посольської незайманости під проводом пос. Лібермана. Під наради взяли внесення клюбу ББ. в справі створення спец. комісії для розгляду подій у соймі 31. жовтня. Реферував пос. Подоський (ББ). Пос. Звежинський (Кл. Нар.) поставив внесення, щоби свідків і знавців комісія переслухувала під присягою та щоби комісія мала право жадати від адм. влади звільнити адм. урядовців і офіцерів від уряд. тайни. Проти внесення пос. Звежинського заявилися посли з ББ Полякевич і Бирка. Після дискусії в голосуванні 8 гол. проти 5 приняли внесення пос. Звежинського. Опісля ухвалили число членів комісії 9, а саме із ББ 3, ППС 2, Визволення, Українського Клюбу, Нар. Клюбу та Стр. Хлопського по 1.

Опісля комісія радила над внесенням лівих партій, центру і Кл. Народового в справі зміни правильника сойм. нарад. Реф. пос. Ліберман сказав, що оба внесення стремлять до усправнення діяльности сойму, до забезпеки спокою сойм. нарад, до оборони меншостей перед майоризацією, але й до оборони більшости перед терором послів, що хотіли би з ріжних причин спинити перебіг сойм. праць. В дискусії на внесення референта приняли новий припис, що пос. мандат рахується від оголошення на публ. засіданні окр. виб. комісії, а мандат з держ. листи від дня оголошення вислідy виборів в держ. листі в Моніторі Польскім. Принято теж нову стилізацію 15. уст. правильника, на основі якої проект закону, оголошений урядом, мусить бути відісланий до комісії і не може бути відкинений в І. читанні пленумом сойму. Приняли внесення Нар. Кл., що замкнення сойм. сесії не впливає ані на склад сойм. влади, ні на склад комісії. Це торкається теж пос. внесень, які переходять на найбл. сесію в такім стані, в якім були в хвилі замкнення попередньої сесії.

Після англьо-радянського порозуміння.

Виміна політичними представниками.

Великобританія призначила своїм повноважним послом до Москви сера Есмонда Овія. Есмонд Овій вже прибув до Москви і почав свою працю. Більшовицький уряд призначив своїм політичним представником до Льондону Сокольнікова. Сокольніков прибув до Льондону ще 12. грудня і почав там своє урядування. Як відомо першим радником льондонського пол. представництва СРСР є б. пол. представник у Варшаві Богомолов.

Внесення Укр Клюбу у справі укр. мови в нарадах сойму.

Дня 19. грудня на засіданні сойм. реґулямінової комісії підчас нарад над внесенням сойм. партій у справі зміни правильника перебігу нарад сойму до уст. 3 тогож правильника зголосив пос. *Загайкевич* внесення, щоби цей уступ доповнити постановою, що признавала би послам непольських народів право промовляти мовами тих народів.

Внесенню спротивився пос. Звежинецький (НД) і Бирка та Полякевич (ББ). Посли ці говорили, що колиб внесення пос. Загайкевича приняти, то це ввело би до нарад 7 мов, по части незрозумілих для маршала і йому відібрано би так можливість контролювати промови послів, а це довело би до богато надужить і внеможливило би вести правильні сойм. наради. В обороні українського внесення промовляв крім референта пос. Лібермана (ППС) також пос. Пужак ППС). Він вказував, що послам непольських народів треба признати право, якого вони домагаються, коли сойм хоче бути вірний конституції. Нема чого боятися, щоби посли непольських народів надуживали це право. Найкращим доказом, що можна здійснити це право, є давній австрійський парлямент, у якім приноровлювали право, що послам вільно промовляти в ріжних мовах. Пос. Полякевич, заявився проти внесення пос. Загайкевича, сказав, що трибуна польського парляменту призначена для творення законів цілої держави шляхом вз. порозуміння. Дискусії на тему прав нац. меншостей в рег. комісії не хочемо зачинати, а якнайрішучіше заявляємося, щоби покликатися на звичаї, які були в займанних державах. Польська суспільність і її представники зуміють у відношенні до нац. меншостей вишукати вихід, який деколи дасть нагоду дійти до повної співпраці з тими меншостями, ніж введення методів чи то німецьких чи по австрійських займанників. ББ. протиставиться передовсім покликуванню на звичаї займанних держав, головнож на методи давньої Австрії, яка навалилася наче хатинка з карт.

Проти внесення голосували ББ, НД, Пяст і НПР, за внесенням соціялісти та пос. Баґінський з Визволення, а другий посол Визволення Путек здержався від голосування.

йо 10° Р. Деньде виглядає, немов би хто набив скла і засіяв ним ціле поле. Під лещетами сухо ломиться сніг, що викликує дивне почуття. Входимо в яр, ідемо його соняшним боком тільки в сорочках, короткими закосами пнемося на стрімку збіч, а там уже через ліс виходимо на т. зв. Діл.

Тут відпочинок. Маса слідів оленів, що заходили до поблизьких стіжків сіна; видно і сліди диких кабанів. Варимо чай на спіртовій машинці (вживаємо снігу замісць води), дивимось на Синевідсько, Розгірче.

Крушельничани прощаються і вертають. Між зїздимо лагідним хребтом, який кільометр, а потім підходимо чимраз ближче від північного боку до Парашки, що непривітно глядить на нас. А там далі входимо в буковий густий ліс. Підхід цілком стрімкий. Ні ступенем ні завертанням не можна йти дальше, бо що-хвилі зачіпаєте то з переду то з заду за дерева. Годі. Скидаємо лещета і з ними на плечах переходимо ту бучину, аж нарешті дістаємося до поляни. Верх над нами. Беремо напрям на захід. Сніг зернистий, грубий немов фасоля, що-хвилини усуваєтьсу в сиглу і мусите добре кантувати, щоби не поїхати в перегони з ним.

Зачинаємо брати сам верх, сонце освічує його з полудневого заходу. Сніг міниться всіми барвами, від темно-голубої аж до рожевої, немов морська филя під сонцем. І наші одяги приймають відмінні барви. Минаємо групи ялиць і яличок, що закутані снігом у фантастичні постаті-страхіття. Одні витягають рамена по нас, другі готові кинутися потворою, інші немов величанські білі поліпи. Очей годі від них відірвати!

Вже перші на верху, а я щойно в половині. Зїздить один, забирає від мене наплечник і я, хоч сопу, як ковальський міх (а що за повітря, та легкі не можуть до схочу в ньому накупатись!), опинююсь нарешті на верху. Оглядаємо околицю, верхи. Далеко на полудневий захід опалем мерехтить Пікуй, висувається немов величанська копиця Тростян, синіє Високий Верх і інші. Витягаємо далековид, та він непотрібний. Видно кожний яр, кожну сиглу. Ліси гостро рисуються на білому тлі.

(Продовження буде.)

Більшовицька облуда.

Орган ЦК КП(б)У про ліквідацію окремого комісаріяту земельних справ при уряді УСРР.

Як це вже нашим читачам відомо, російські комуністи рішили сцентралізувати земельну політику всіх т. зв. союзних республик СРСР виключно в руках московського державного апарату і в тій ціли приняли насамперід відповідну постанову на пленарнім засіданні Центрального Комітету Всесоюзної Комуністичної Партії, а пізніше провели ухвалу відповідної законної постанови про скасування окремих народніх комісаріятів земельних справ при урядах поодиноких союзних республик і про утворення одного загального комісаріяту при московськім уряді СРСР на другій цього року сесії Центрального Виконавчого Комітету СРСР. З нагоди цієї постанови харківський орган Центр. Комітету КП(б)У „Комуніст" з 12. грудня ц. р. пише:

„Обєднуючи свою роботу в загальносоюзному органі, *союзні та соціялістичні республики цим самим ще раз засвідчили нерозривність політичної спілки трудящих*. Не менш наочно виявилось також і організаційно-господарське значіння утворення союзного Наркомзему. Здійснюючи суцільну колективізацію рільництва, ми підходимо щільно до питання про районування сільського господарства нашого Союзу за галузевою ознакою (!). Ми стоїмо напередодні виділення на території нашого Союзу районів чисто зернового господарства, районів технічних культур, районів із скотарським ухилом господарства, районів технічних культур тощо. Щоб розвязати це завдання, ми змушені будемо вийти за адміністративні межі тієї чи іншої республики. *Так розвязати це завдання, як цього вимагають міркування господарської доцільности*, булоб цілком неможливо, абож в усякому разі незвичайно важко, *колиб сільське господарство розвивалось й на далі кероване окремою волею та розумінням тієї чи іншої республики*".

„Величезний політично-господарський момент у справі утворення союзного Наркомзему — *це рішуча заява сесії Центрального Виконавчого Комітету про збереження максимальної ініціятивности за місцевими та автономними республиканськими органами в галузі практичного здійснювання завдань соціялістичної реконструкції сільського господарства*. Цим підкресленням забезпечується можливість у рямцях загальносоюзного пляну та загальносоюзного керівництва, союзним республикам та всім частинам нашого Радянського Союзуураховувати свої соціяльні й господарські особливости, перебудовуючи своє сільське господарство. Усім, хто схотів би у факті утворення союзного Наркомзему вбачати замах на прерогативи національних республик, наш пролетаріят може відповісти: *права національностей ще більше будуть міцніти, ще більше буде їм приділяти уваги союзний уряд, бо господарські інтереси кожної союзної республики від нині будуть за обєкт державного піклування не тільки місцевих республиканських органів, а й усього нашого Радянського Союзу*".

Словом, у них все на виворіт. Коли Україну позбавили свого власного комісаріяту земельних справ, то тим самим звузили, обмежали обсяг її автономних прав. Так каже льоґіка. За те комуністи твердять, що скасування окремого міністерства земельних справ на Україні це „зміцнення прав" українського пролетаріяту. Ось так то комуністи замакітрюють „свому пролетаріятові" голову, доказуючи, що біле є чорним і навпаки. Але „зачем дурака валять". Чи не краще булоб комуністам скасувати всі автономні (самостійні) комісаріяти УСРР і потім написати, що від того „права національностей ще більше міцнітимуть", бо „союзні та соціялістичні республики цим тільки засвідчили нерозривність політичної спілки трудящих", а в вдячности за те, „союзний уряд буде ще більше їм приділяти уваги ніж досі". Колиб комуністи так зробили і сказали, то поступилиб не половично, але цілком льоґічно та згідно з канонами своєї програми. А так вони тільки крутять, тільки ошукують та брешуть і тим самим компромітують усю свою, на експорт підтримувану, нїби програмову тезу про признавання ними кожному народові права „на самоозначення аж до відділення".

! Передплатити часопис — значить сповнити перший обовязок культурної людини !

НОВИНКИ

— **На волі.** Студ. Богдан Кравців, Іван Шиманський, Омелян Верхола та Онишкевич, які були арештовані в звязку зі студентськими демонстраціями перед радянським консулятом і москвофільськими інституціями, випущені дня 17. XII. на волю.

— **„Свій до свого" у практиці.** Із Тлустого пишуть нам, що на днях до цього місточка приїхало двох функціонарів Ревізійного Союзу і замешкали в жидівськім готелі, хоч у тому місточку є дуже дбайливо уряджений готель та реставрація українця Корнеля Лагодинського, де можна мешкати і харчуватись дешевше як у жидівськім готелі. І хоч власник українського готелю запропонував сам панам ревізорам кімнати у своїм готелі дешевші, як у жидів, то не одержав ніякої відповіди.

— **Львівська хроніка.** Поліція заквестіонувала у злодіїв 2 кожухи та кілька метрів білого сукна, невідомих власників, які можуть відобрати ці річи в поліційних урядових годинах. — Поліція арештувала Кароліну Свистюкову, Степана Мириніна та Филипа Ребінського за посередництво в справах розпусти і за намову дівчат до продажної любови. — Іван Кубачинський, замешкалий при вул. Пястів 17, повідомив поліцію, що його 13-літний син, Маріян, перед тижнем утік з дому і досі не вернувся. — Підчас бійки між пяним гостем Іваном Ярим і кельнером Тененбавмом у реставрації при вул. Янчевських 1, кельнер розбив пляшкою голову пяного гостя і то так сильно, що його відвезено до лічниці, а кельнера з реставрації Міри Шаф арештовано. — Поліція арештувала за крадіж Володимира Кучму. — На вул. Міцкевича особовий автомобіль, у якому їхала графиня Шуйська і Серватовська, зіткнувся підчас скорої їзди з автомобілем-таксівкою, в якій їхала Ліда Савкевич і Збігнев Емірський, польський поручник. Підчас катастрофи графиня Шуйська поранена в чоло, а Емірський та Савкевич і шофер потерпіли також поважне поранення. Шофера Вандера арештовано.

— **Смерть пастуха.** Недалеко Куявського Радзейова пастух Осип Гапський провадив дорогою величезного бугая. На нещастя на дорозі висунулося кільце із бугайового носа, а коли пастух пробував це кільце знов наложити бугаєві на ніс, той розлютився, вхопив пастуха на роги, відтак кинув об землю, поломав йому ребра, розтратував ціле обличча так, що пастух другого дня помер. Особи, що пробували ратувати пастуха, були також легко потурбовані.

— **Смерть найтяжчого чоловіка на Закарпатській Україні.** В селі Крива на Закарпатській Україні помер на днях Ілько Попович, який важив 160 кг. і був найтяжчим чоловіком на Закарпатській Україні. Його родина оповідає, що цей товстезний Попович харчувався завжди майже тільки бараболею і рибою.

— **Обіжник у справі „Каси Хорих".** На днях опубліковано обіжник міністра праці Пристора, який дасть лікаря Каси Хорих можливість лікувати пацієнтів без огляду на ощадностеві приписи адміністрації. Від тепер лікарі ці будуть відповідальні тільки перед начальними лікарями за ординування, за ліки і систему лікування, а не будуть залежні від адміністративних урядів.

— **Пятьсот „фордів" утопилося в морі.** Підчас останньої бурі на північнім та Балтийськім морях затопився корабель „Еґер", який перевозив до Польщі 500 автомобілів Форда. Катастрофа наступила в дорозі з Копенгаги до Данціґа. Цілий транспорт був заасекурований.

— **Оригінальний самовбивник.** Анчі Новотна, дочка багатого купця з Праги втомилась життям і хотіла отруїтись, але подумала, що самотній дівчині буде скучно мандрувати на другий світ, тому виїхала до Францесбаду, щоби найти собі сопутника у вічність. Цей сопутник найшовся далеко лекше, як вона думала: Анчі познайомилась із молодим песимістом Мартеном, який заявив їй, що він дуже радо в її товаристві закінчить життя самовбивством. Песиміст Мартен показав молодій Анчі пляшочку з отруєю і попросив замкнутись з ним у готелі в кімнаті, де вони мали скінчити життя. Ну і справді песиміст Мартен дав своїй сопутниці до вічности випити половину плящини отруї і казав, що після неї випе другу половину він сам. Випивши отрую Анчі Новотна почула нагло велику сонність і заснула в святім переконанню, що вона засипляє вічним сном і що за хвилину біля неї засне Мартен. Якеж було їй здивування, коли вранці вона збудилась і не найшла біля себе ані трупа Мартена, ані свого убрання, ані торбинки із поважною сумою чеських корон та з дорогим ланцюжком перел. Обурена на оптимістичного песиміста Мартена, Анчі Новотна одягнувшись в позичене убрання, зателефонувала батькові що за нещастя з нею сталося, домагаючись, щоби батько при помочі поліції найшов обманця та злодія, що так її одурив. Але батько так втішився, що самовбивство її дочки скінчилось так щасливо, не хотів шукати Мартена, вибачив йому провину і Анчі Новотна вернула до родичів до Праги і тепер вже й не думає про самогубство.

— **Пожежі.** В селі Ваньові, пов. Сокаль, вибухла пожежа в домі Анастазії Тененшин і перекинулась на будинки Івана Коцуна, Дмитра Чайківського, Дмитра Сидора та Миколи Остапчука. Вогонь знищив три господарства цілком, а інші частинно. Згоріло 4 корови, 4 коні, 8 овець. Загальна школа виносить 25.000 зол.

— **Священик у СРСР засуджений на смерть.** Московська преса повідомляє, що найвищий суд у Петропавловську засудив на кару смерти римо-кат. священика Підборного, якого зараз після присуду розстріляно. В акті обвинувачення доказано йому антибільшовицьку аґітацію. Жертву крівавого терору похоронено потайки, щоби не викликати серед населення протесту проти розстрілу священика, який був дуже любленою людиною.

— **Літературна нагорода.** Дня 15. XII. у Варшаві відбулось засідання жюрі в справі літературної нагороди міністерства народньої освіти. Цю нагороду призначено за 1929 р. Фердинандові Ґетелеві за повість „Серце ледів", яка визначається надзвичайною конструкцією і красою стилю. Фердинанд Ґетель походить із Варшави, жив довший час у Туркестані, а 1920 року втікав через Індію до Польщі. Ці його мандрівки відбились вігомоном і в його творах.

— **Особисті вісти.** У Високій Технічній Школі в Данціґу відбулася 14. грудня ц. р. промоція Евгена Вертипороха зі Сільця Беньків, асистента ВТШ. в Данціґу, на доктора інжиніра.

Туберкульоза — лютий ворог дітей.

Загально вважається т. зв. дитячі недуги як кір, скарлятина, дифтерія головним ворогом дитини, а це тому, що вони минають швидко і лишають видимі наслідки. Або дитина вмирає, або видужує і опісля приходить зовсім до себе. А те, що непомітне й скрите, без ніяких (бодай до якогось часу) зовнішніх ознак втискаються в перших днях життя дитини заплінки лютої недуги й смерти, нікого не лякає, на нікого не робить враження.

А цим непомітним, скритим заплінком недуги є **заразки туберкульози.** Свою чорну роботу зачинає туберкульоза в дитячому віці, коли-то ніжний, слабосилий організм дитини не в силі їй протиставитись. Отже нічого дивного, що сійба смерти серед дітей така велика, що від самої туберкульози вже в першому році життя вмирає близько половина новонароджених.

А кожна дитина приходить на світ вільна від туберкульози і тільки опісля заражується від свого окруження, найчастіше від хорої на туберкульозу матері.

Як доказують численні статистичні обчислення скількість заражених туберкульозою дітей збільшується постепенно з ростом дитини. І коли в першій половині першого року життя процент дітей заражених туберкульозою вагається поміж 2,3—5%, то в другій половині він утроє більший, на другому році життя ушестеро, а при кінці шкільного віку доходить до 75%.

Обслідування дитячих диспансерів Москви за 2 роки 1922/23 виявило таке: Число дітей, що перейшли через диспансер 35.857; з цього числа заражених туберкульозою було 23.614, себто 65,8%. Вік дітей від 0—16 літ. А обслідування шкільної дітвори в Москві 1923 р. виявило на 1470 обслідуваних дітей 84% заражених туберкульозою.

Які-ж є причини такого жахливого явища?

Першою і найважнішою є туберкульозне окруження.

Ненька, отець, бабуся, нянька хорі на туберкульозу заражують майже зправила дитину.

Хора на туберкульозу матір — як каже проф. Кальмет — заражує свою дитину кожним своїм рухом, своїми руками, своїм молоком, своєю хустинкою, пипкою, своїм харкотинням, своїми цілунками. Французькі дослідники в цьому питанні Парізо і Салер подають такі цифри:

Джерело зарази	Число обслідуваних дітей	Процент заражених
матір	115	89
батько	221	83
бабуся і дід	185	79
служба	24	85
контакт з своякими або чужими хорими	53	94

А така рання інфекція є настільки убийчою для малопідпорного організму дитини, що 70% (70 на 100) дітей народжених з родичів-чахотичників, не доживає 2 року життя.

Другим джерелом зараження туберкульозою у дітей є **неварене короваче молоко.** Наукові досліди виявили, що коровови так само часто як люди хоріють на туберкульозу і що молоко від таких коров є часто-густо причиною зараження дітей туберкульозою. При тому ствердили, що не лише така корова носить у своюму молоці туберкульозні зардзки, якої хороба кидається ввічі, яка кашляє, худне, має запалі очі і сумний вигляд, а також здорова на вид корова є нерідко розношником зарази.

Як часто молоко буває причиною туберкульози у дітей?

Статистика дитячої туберкульози виявила, що у дітей до 5 літ 27 на 100 заражуються через молоко, від 6—16 р. життя 25 на 100, а в дорослому віці цифра ця обнижується аж до 1,31%.

Як заражується молоко?

Праці учених виказали, що найбільш небезпечним є молоко та його продукти, як сир, масло, сметана, яких доставляють великі молочарні, фабрики, де торгують молоком не від одної корови, а скуповують від поодиноких дворів, селян, тощо.

Коли в молоко, змішане зі сотні корів, попаде молоко хоч би від одної туберкульозної корови, то цього досить, щоби усе молоко було заражене.

Третім джерелом туберкульози у дітей є **діточі забави і діточі забавки.**

Часто-густо діти повзають по брудній долівці, на якій не брак і харкотиння — у нас на селі істнує звичай плювати на долівку — порпають рученятами в пилі змішанім з харкотинням, а відтак підносять ті рученята до уст і зараження в таких випадках не тяжке. Так само, коли діти граються в піску по парках, публичних городах, хідниках заражуються часто туберкульозою. Ця небезпека є тимбільша, що люди не можуть позбутися поганої звички плювати, куди попало. А хто може ручити за себе, що він не є розношиком зарази, як що він випльовує харкотиння?

Звичайно дитина не любить гратися довго одною забавкою: та сама трубка чи свиставка, в котру перед хвилиною дула, лежить вже в порosі, а в руках дитини нова забавка, брудний м'ячик, який дитина підносить до уст, — бо чого ж дитина не бере до уст?

Ніхто або мало хто звертає на це увагу, щоби дитина положила на своє місце забавку, яка вже її не займає. А ще менше є таких, що таку забавку почистять. Тому не дивниця, що діточі забавки стають поважним джерелом туберкульози у дітей.

Вкінці не малою причиною туберкульози у дітей є **життеві умовини — тісна, вогка, не перевітрювана кімната,** скупий доступ соняшного світла, недостаточне відживлювання, нехтування гігієнічних правил життя.

На особливу згадку заслуговує ще ця обставина, що діти дуже часто, а по селах переважно, сплють разом зі старшими. Як таке спільне спання відбивається на здоровлю дітей, не трудно догадатися.

А всі ці згадані причини складаються на те, що туберкульоза лютує серед наших дітей та збирає такі жнива, як у ніякого іншого народу.

Василь Куцик.

З судової салі.

Судовий відгомін „бунту“ селян в Синевідську Вижнім.

Як часописи свого часу повідомляли, весною 1926 р., а саме 25. і 26. IV. мало відбутися заорання 25 моргів громадського пасовиська „Дуброви“ в громаді Синевідсько Вижне, подарованих старостинським комісаром для новозаснованої римо-католицької парохії в Синевідську-Вижнім, не тільки без згоди, а й проти волі громадян-українців, які становлять у громаді більшість 90 проц. Тому, що справа в адміністраційній дорозі не була ще остаточно полагоджена, селяни противились безправному відібранню своєї землі, зібралися в критичний час на пасовиську і заявили, що своєї землі не дадуть. Заалярмована поліція, стягнена з кількох поблизьких постерунків, а навіть зі Стрия, старалася селян розігнати. Опісля почались масові арешти селян (до Сколього і Стрия), тяганина, протоколи. Коли скільський староста, який явився на місці, побачив, що селяни твердо стоять в обороні своєї рідної землі, наказав відправити плуги баронів Ґредлів, які мали пасовисько заорати, стягнув з пасовиська поліцію і заявив, що доки справа адміністраційною владою остаточно не полагоджена, то „Дуброви“ оратись не буде. Щойно тоді заспокоєні тою заявою селяни уступили.

Тепер за той „бунт“ відповідають деякі селяни перед судом у Сколім. А саме прокуратура окружного суду в Стрию обвинувачує отсих селян: 1) Гриня Цмоця, 2) Марію Думинець, 3) Федора Джуса, 4) Михайла Джуса, 5) Федора Гарасима, 6) Марію Головка, 7) Анну Карпинець, 8) Марію Карпинець, 9) Михайла Карпинця, 10) Марію Кавка, 11) Касю Коваль, 12) Михайла Рудика, 13) Насту Васаган, 14) Івана Гриба, 15) Марію Коваль і 16) Адама Турчина за провину збіговиська з § 279 карного закону, непослух власти з § 283, накликування до заказаних вчинків з § 305 і переступство образи влади з §§ 312 і 314.

В суботу 14. грудня 1929 р. зачалася в цій справі розправа в городськім суді у Сколім. До розправи покликано свідків, переважно поліціянтів з повітовим командантом Бендиком на чолі. Розправа розпочалася в годині пів до девятої ствердженням, котрі з обвинувачених і свідків явились, а котрі ні. З обвинувачених не явився тільки Михайло Рудик, якого справу на внесок прокуратора вилучено. Після відчитання акту обвинувачення приступлено до переслухання обвинувачених.

Полагодження формальностей і переслухання обвинувачених забрало понад дві години часу.

Заряджено доказове поступовання. Перший зізнавав як свідок повітовий командант поліції Бендик. З початку зізнавав тільки загально про хід подій, представляв грізну поставу селян, при чім заявив, що поліція була би напевно стріляла, якби на Дуброві не находились жінки і діти. Обвинувачених особисто не знав і не знає, не може ствердити конкретно, хто що робив на Дуброві, тільки щодо деяких обвинувачених, а саме Марії Думинець, Марії Головка та Анни, Марії і Михайла Карпинців зізнає, що вони виступали найбільш агресивно.

Натомісць другий свідок Маліновський, бувший командант постерунку в Синевідську Вижнім, зізнає подрібно про вину більшости обвинувачених, що чинно виступали на Дуброві, а навіть серед зневаг напирали на поліцію, так, що та остання кінець-кінців мусіла, щоб не допустити до проливу крови, уступити.

Як третій свідок зізнавав постерунковий Новак, який зізнав тільки щодо особи обв. Гриня Цмоця, що взивав і кликав людей до опору та напоминав їх, щоб не боялись і не втікали.

На тім суботнішню розправу з причини спізненої пори перервано в годині пів до другої і відложено в ціли переслухання дальших свідків на найближчу суботу (21. XII.).

Перед закінченням розправи оборонець д-р Булак покликав ряд свідків на оборону обвинувачених.

Розправу веде суддя Ростанський, обвинувачує прокуратор Шехович зі Стрия, боронить усіх обвинувачених адвокат д-р Булак зі Сколього.

Окрім того прокуратура потягає окремо за те саме Миколу Комарницького, який буде відповідати перед окружним судом у Стрию.

Відозви й комунікати.

В справі мистецької студії.

Громадяне! Силами власних рук і умів та з рідних джерел духа мусить кожне чергове покоління виконувати матеріяльні і моральні цінности для заспокоювання чимраз то вищих потреб нації і для засвідчення перед культурним світом нашої життєздатности.

Кожне закріплення свідомих громадських осягів, кожне добуття нових варстатів для нaродного господарства кожний великий український чин в науці й мистецтві скріплюють силу української нації та її право на вільне місце в сімї вільних народів.

Поміж цими цінностями рідне мистецтво, що проявляється в образах і різьбі виявляє в повній силі скарби рідного творчого духа і воно поміж усіма проявами української творчости найлекше передає ці скарби культурному світови.

Всі ділянки громадського життя, народне господарство, українська наука, література, музика вже мають у нас свою зорганізовану опіку. Оцим оголошуємо вістку, що в листопаді ц. р. зложено у Львові організаційний комітет, що має перетворитися в „Українське товариство прихильників рідного мистецтва“. Його завданням буде викликати в нашім суспільстві чинну любов для цінних проявів пластичного мистецтва і покищо допомогти передовсім українській мистецькій студії у Львові, яка під проводом великого мистця проф. Олекси Новаківського виховує свіжі кадри будучих творців.

Оцей комітет вже уконституувався, вибравши своїм головою Всв. і Впр. о. мітрата Олексу Базюка, його заступником посла Остапа Луцького, скарбником Вп. п. президентову Іванну Левицьку, секретарем п. інж. В. Рожевського.

Піддержати цей почин просимо усіх, кому дороге рідне мистецтво як шляхотний і конечний прояв нашої старої культури і найпевніший доказ нашої зрілости і ваги для світа.

Заяви приступлення до співпраці та на чинне попертя змагань названої єдиної української мистецької студії приймає Впов. Іванна Левицька, Львів, вул. Набеляка ч. 39.

Львів, дня 17. грудня 1929.

о. Олекса Базюк, голова. **Інж. Василь Рижевський,** секретар.

Студентське життя.

Т-во „Медична Громада“ у Львові.

Дня 17. XI. ц. р. відбулися в салі старого університету звичайні Загальні Збори Т-ва „Медична Громада“, в присутности значного числа членів та куратора Т-ва проф. д-ра Штайдінґа. Поминаючи хід зборів, належить відмітити цьогорічний звіт з діяльности уступаючого виділу, що дуже ріжнився від звітів з попередніх літ. Зі звіту слідно, що праця в Т ві йшла у двох напрямах, а саме: внутрішньої розбудови Т-ва та діяльности на громадянськім полі.

Для Т-ва придбав виділ окрему домівку)дотепер була спільна), набув конечний інвентар, котрий знищено підчас знаних листопадових подій, завів у домівці лад та порядок.

У внутрішнім діловодстві завів багато уліпшень, зреорґанізував бібліотеку, запровадив у домівці щоденні дижури, стараючись розбудити товариське життя серед своїх членів.

Успіхом увінчалася теж праця Т-ва на полі громадянському. Заходом виділу зорґанізовано в краю около півтора сотні рефератів, передовсім на гігієнічні теми: про туберкульозу, алькоголь, нікотину й інші. Працю в тім напрямі продовжується, тим більше, що багато членів з попереднього виділу входить до нововибраного, якого склад такий: Р. Осінчук — голова, В. Ґарбовський — заступник голови, О. Воронка — секретар, В. Остап — скарбник, Р. Кузів — бібліотекар, Т. Сологуб — господар, М. Семчишин і Р. Бариляк — члени виділу, Г. Біленька — і І. Папроцький - заступники.

Дописи.

СТАНИСЛАВІВ. (Практики в станиславівській Дирекції залізниць з урядовцями-українцями). Хоч урядовців української народности при залізничій службі в тутешній Дирекції можна почислити на пальцях, то й ті, що залишилися ще в службі з давніх австрійських часів (нових вже не приймають), є сілю в очах для панів з Дирекції. На доказ цього ось такий факт: На стації в Матіївцях коло Коломиї сповняв від 8 літ функції начальника п. Юрій Дутка, а дружина його провадила почтовий уряд на стації. Службові обовязки сповняли без заміту зі сторони своєї власти, тільки один „манкамент“ мали, що були... греко-католики. Ну, а цей „манкамент“ є, видно, за великою перепоною в сповнюванні залізничої чи там почтової служби, тож давай вишукувати на них „політичні закиди“. Хоч обоє, ясна річ, ніякої чинної участи в політичному життї не брали, то всеж таки вистарчило те, що начальник говорив деколи із підвладним персоналом, українцями, в їх рідній мові, що жив у приязних взаєминах з сусідніми священиками та в домашньому пожиттї розмовляв з дружиною і дітьми по українськи. А коли ще цього року заведено в почтовім уряді на стації телефон для вжитку публики і поліції, то п. Дутка став уже цілком неможливим, бо ануж — не дай Боже! — міг би підслухати деякі урядові тайни! Ну — й ті всі „нельояльности“ вистарчили, щоб по 18 роках служби при залізниці взагалі, а 8 роках у Польщі, знищити урядовця-українця матеріяльно й морально та без подання причини і без можливости рекурсу викинути родину серед зими й перенести на підрядне становище. Зажалення його до Міністерства залізниць лишилося без відповіди, бо мабуть урядовою дорогою не дійшло туди. Ось така нині доля урядовця греко-католика при залізниці! Зачувасмо, що майже одночасно ще кількох урядовців української народности „здеґрадовано“. Варто, щоб ці справи провірила наша Парляментарна Репрезентація.

ОТИНІЙЩИНА. (Повітове свято „Просвіти“). В неділю 1. грудня цього року відбу-

зося в Отинії повітове ювилейне свято „Просвіти", получене з повітовим святом кооператив, уладжене заходом філії „Просвіти" в Отинії. Не зважаючи на не конче сприяючу погоду, прибуло з доокодичних сіл і з самої Отинії велике число свідомих людей, які взяли участь у торжественній Службі Божій, відправлений в парохіяльній церкві в Отинії о. кан. Войціховським з наміренням успішного розвитку просвітної й економічної праці. Після богослуження мав відбутися похід читалень і кооператив до салі, одначе мусів відпасти, бо не зважаючи на численні інтервенції (письменно й устно) староство в Товмачі похід заборонило. Точно в год. 12. вполудне відбулася академія, яку в коротких словах отворив адвокат д-р Степан Дрогомерецький, голова місцевих просвітних та економічних українських організацій, що після того обняв провід свята. Опісля делеґат станиславівського Повітового Союзу Кооператив інж. Дяків у своїм приступнім і заохочуючім рефераті представив суть і розвиток кооперативного руху. З черги кандидат адвокатури Анатоль Лабій у своїм ядернім, приступнім і з патосом виголошенім рефераті представив вагу просвіти в житті українського народу і візвав присутніх до дальшої праці. Після привітів читалень і кооператив отинійського судового повіту свято закінчено святочною виставою історичної драми „За Батька", яку з чуттям та зрозумінням відіграв місцевий добре вишколений аматорський при читальні „Просвіти".

Нові книжки й журнали.

КНИЖКИ:

J. Mircuk: Tolstoj und Skovoroda, zwei nationale Typen. Sonderabdruck aus „Abhandlungen des Ukrainisch-Wissenschaftlichen Institutes. Berlin. II. Band 1929. Стор. 12. Форм. 4°.

І. Мірчук: **Філософічні основи світогляду Масарика.** (Реферат на святі в честь Президента Масарика дня 7. III. 1925 р.) Прага 1929. Стор. 12. Форм. 4°.

Календарець Українського Кооператора на 1930 р. Накладом Ревізійного Союзу Українських Кооператив (Львів, Словацького 14) вже вийшов і є в продажі „Календарець Українського Кооператора на 1930. р." 200 стор. друку, в мягкій золоченій оправі, ціна 1·80 зол. без пересилки. На зміст його зложились: Пісня кооператорів, особисті дані, скорочений календарець, постійний календар, термінар чинностей на кожний день і місяць, гроші всяких держав і їх рівновартість у зол. п., думки про добробут, табелі до обчислювання відсотків, міри та ваги та їх заміна одних на другі, поштові, телеґрафічні та залізничі приписи, обчислення обємів, про ощадність, правні приписи, як: промислове право, час торгу, промисловий, оборотовий та доходовий податок, стемплеві приписи, пенсійне обезпечення та обезпечення на випадок хороби та безробіття, банкове право та кредитові кооперативи, векслі, будівельні приписи, права української мови в Польщі. Права та обовязки кооператив, зберігання товарів, головні відомости зі статистики та економічної ґеоґрафії України. Вільні сторінки на записки.

ЖУРНАЛИ:

„Літопис Червоної Калини", ілюстрований журнал історії та побуту. Річник I. Ч. 3. За грудень 1929, Львів. Зміст: До давнини — Н. М.; З Великого Лугу; Від Адміністрації; Перша стріча — Роман Купчинський: Листопадові події на Великій Україні в 1918 р. — Евг. Зибликевич; З днів УГА, картини із денника 17-літнього учасника визвольних змагань Бакаленка; З діяльности Т-ва Охорони Воєнних Могил; Як я був Усусусом; З днів тривоги на Покуттю; Дім Інвалідів у Парижі; Рецензії і замітки; Отаманщина: Бібліоґрафія.

„Вільне Козацтво", літературний і політичний журнал. Виходить у двох мовах: російській та українській, Прага, 10. грудня 1929. Ч. 49. Річник III.

„Сільський Господар", орган Краєвого Т-ва Господар. „Сільський Господар". Львів, грудень 1929. Ч. 23. і 24. Річник XV.

„Світ Дитини", місячний журнал для молоді. Число 12. за грудень 1929 р. Львів. Зміст: Грудень; Наука ощадности; Сильний чоловік; Про московське царство; Катруся; Мати й доня; Сонце, Мороз і Вітер; Данкова няня; Вік ще не скінчив; Як дурний Петрусь господарив; Паде сніжок; Золотий кіт; Гордій; Дитячі згадки про минуле; На годині граматики; „Президент" з Літині; Зима наступає: Розвязки загадок.

„Вікна", література- мистецтво- критика. Рік II. Ч. 11. Львів, листопад 1929. С. Тудор: Ідеологічне; М. Калинчук: Живемо (поезія); А. Любченко: З нової української рад. прози, Хінська неволя; К. Яран: Три строфи; І. Михайлюк: З нашого альбому; Д. Рупас: Сірі ниви; А. Грім: Остання ніч; М. Холмський: Запізно; І. Яворський: Два світи; І. Крушельницький: Зорі; В. Бобинський: Про Донцовське освітлення українсько-пролетарської літератури; Я. Савченко: Мик. Бажан; „Вина" історії. Про повісти Ф. Дудка. Написав В. Шаян; Літературні нотатки; Літературна переписка: Літературна хроніка.

„Службовик", орган Союза українських приватних службовників „Супруга". Рік вид. IX. Ч. 10—11. За жовтень-листопад 1929.

„**Morze**", organ Ligi morskiej i rzecznej Rok VI. Nr. 11. Warszawa, listopad 1929.

„**Nawozy sztuczne**", miesięcznik. R. I Nr. 3. Warszawa, listopad 1929.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Кооператива Український Театр у Львові (театр ім. Тобілевича). — (Саля Ремісничої Палати, пл. Стрілецька):

Субота, 21-го г. 7·30 „Циганське кохання", оперетка.

Неділя, 22-го г. 3 попол. „Павщик"

Неділя, 22-го г. 7·30 веч. „Маруся Богуславка".

Великий Міський Театр:

Пятниця, 20. грудня, год. 7·30, „Княжна Шікаго" (знижки важні).

Малий Міський Театр:

Пятниця, 20. грудня. год. 7·30 веч. Адвокат і рожі (гост. виступ В. Бридзінського (дешевий день, знижки важні).

Театр ревії „Гонг" — в салі кіна „Кольосей":

Пятниця, 20. XII, премієра ревії „Львів у ночі"; дві вистави; год 7·30 і 9·30.

Кіна.

АПОЛЬО: На позорищі (Вільма Банкі).
КАСІНО: Божий бич (Льон Чаней).
КОЛЬОСЕЙ: Ватажок засуджениців (Фейрбенкс). Лицарі вогню.
ЛЕВ: Серце вуличниці (Корінна Ґріфіт)
МАРУСЕНЬКА: Облава (життєві розбитки).
ОАЗА: Одна ніч у Льондоні.
ПАЛЯС: Обі звукові фільми: Чотири чорти. Ню-Йорк у ночі. (Надаток: Похорони пос. д-ра Райха).
ПАН: Ніч кохання.
ПАСАЖ: Гасанова пімста (Том Мікс).
СІЛЕВЕ: За кулісами кабарету — Гніздо любощів.
ФАТАМОРГАНА: Людина з товпи.
ХИМЕРА: Фларт без гальми.
УТІХА: Людина з нагаєм.

Програма радіо.

Субота 14 XII. 1929.

Варшава (1411,7) 20·30 Оперетка „Шахтар" Целлера. **Краків** (312,8) 17·45 Концерт жіночої гімназії. **Гельсінгфорс** (221,4) 17·30 Спів. **Талін** (296) 16·00 Вечірній концерт. **Льондон** (356,3) 20·30 Популярний концерт. **Штутґарт** (360) 16·00 Концерт з Франкфурту. **Берлин** (418) 16·30 Квінтет Годвіна, концерт. **Стокгольм** (436) 19·15 Місячна соната Бетовена. **Рим** (441) 17·30 Пополудневий концерт. **Лянґенберґ** (473) 20·00 Веселий вечір. **Прага** (487) 20·15 Концерт радіоорхестри. **Міляно** (501) 12·30 Легка музика. **Брюссель** (509) 19·30 Ґрамофонові платти. **Відень** (516,3) 18.10 Камеральна музика. **Рига** (525) 19·03 Театральний вечір. **Мюнхен** (534) 17·15 Програма для дітей. **Будапешт** (550) 19·00 Мадярські пісні. **Москва** (825) 15·30 Концерт: Гайден, Шуберт, Брамс. **Ленінград** (1000) 19·30 Оперетка. **Париж** (1725) 21·45 Кабаретові пісні.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Касинці! 25. грудня п. р. відбудеться у Львові 10-літній товариський зїзд бувших prigionier-ів з Кассіна. Участь зголосити негайно до: Інж. Свірського, Львів, Личаківська 32. За Комітет: Інж Свірський, Мр. Горак, Н. Дорожинський, о. Яценків. 1058 2-2

Надзвичайні Загальні Збори Кружка „Рідної Школи" в Перемишлі відбудуться дня 28. грудня 1929 р. в 7-мій годині пополудні в салі Читальні „Просвіти" в Перемишлі, вул. Костюшка ч. 5. з таким порядком нарад: 1) Відкриття Зборів. 2) Відчитання протоколу з попередніх Загальних Зборів. 3) Звідомлення уступаючої Старшини: а) секретарське, б) касове. 4) Звідомлення Контрольної Комісії і уділення абсолюторії уступаючій Старшині. 5) Справа ліквідації єпорозуміць на терені Кружка „Р. Шк." в Перемишлі. 6) Вибір Голови та Членів Старшини і Контрольної Комісії. 7) Вибір відпоручників на Загальний Зїзд „Рідної Школи" у Львові. 8) Внески й запити. — Якщо в 7-ій годині попол. не буде на салі статутом вимаганого числа членів, то в год. 7·30 попол. відбудуться Загальні Збори в тій самій салі і з тим самим порядком нарад при якому небудь числі членів. **Старшина.**

З Львівського Бояна. Виділ Т-ва просить всіх ВП. Членів безумовно явитися на пробу хору в пятницю дня 20 грудня п. р. в 7 годині вечір в льокалях Т-ва. 1114 1-1

Пригадуємо, що Загальні Збори Товариства „Вакаційних Осель" відбудуться в пятницю, дня 20. грудня 1929 в домівці Марійського Т-ва, вул. Бляхарська ч. 11. II. пов в 5-ій год. попол. — Вп. Членів і Прихильників шкільної молоді просимо ласкаво явитися. — За Виділ: **О. Бачинська**, голова. **М. Ліщинська**, секретарка. 1—1

На „Рідну Школу" зложили Вп: Д-р Ілько і Богдана з Рогошевських Макухи-Зборів 40 зол. замісць повідомлень про своє вінчання та подяки за зложені побажання; ученики VII А. кл. філії акад. гімназії 18 зол. замісць дарунку для господаря кляси на св. Миколая; Олекса Хлипавка-Тейсарів 8 зол. від громадян. ВП. Жертводавцям складає щиру подяку Головна Управа. 1119

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.